

DIŞ TEDAVİSİ ÖNCESİ HEYECANIN HASTANIN TEDAVİYE BAKIŞ AÇISINA ETKİSİ

Dt. Ayşegül YALÇIN*

Doç. Dr. Engin KOCABALCAN*

ÖZET

Diş tedavisine karşı duyulan heyecan ve korku ağız-
diş sağlığının önünde evrensel bir problem olarak durmak-
tadır. Hastalar içinde buldukları bu anksiyete sonucu diş-
hekimine gitmemekte ve dolayısıyla diş tedavisinden kaçın-
maktadırlar.

Bu çalışmanın amacı, farklı uygulamaların yapıldığı
kliniklere tedavi amacıyla gelen hastaların, tedavi öncesi
heyecan durumlarının uygulanacak tedavi hakkındaki dü-
şüncelerine nasıl etki ettiğinin değerlendirilmesidir.

Gazi Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi'nin Prote-
tik Diş Tedavisi, Periodontoloji, Ağız ve Çene Cerrahisi ve
Diş Tedavisi kliniklerinin bekleme salonunda tedavi ama-
cıyla bekleyen, her bölümden 250 kişi olmak üzere toplam
1000 hasta üzerinde 6 sorudan oluşan bir anket yapıldı. 20-
70 yaş arasında kadın ve erkeklerden oluşan gruba tedaviye
başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyeleri soruldu.
Bu heyecan seviyesi ile kişilerin doğal dişlerine verdiği
önem ve diş tedavisi hakkındaki düşüncesi arasında bir iliş-
ki olup olmadığı ANOVA istatistiksel analiz yöntemi ve
Scheffe testi birlikte kullanılarak değerlendirildi.

Anket sonuçları hastaların genel olarak diş tedavisi
öncesinde çok fazla heyecanlanmadıklarını ortaya koydu.
Dişhekimliğinde cerrahi gerektiren işlemlerin en çok heyecana
neden olduğu; protetik tedavi işlemlerinin ise hastalar-
da birkaç istisna haricinde heyecana neden olmadığı belir-
lendi.

Daha önceki tedavilerde yaşanmış olumsuz tecrübe-
lerden kaynaklanan heyecan, farklı diş tedavisi uygulamal-
arında farklı seviyelerde ortaya çıkmaktadır sonucuna varıl-
mıştır.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, diş tedavisi, korku,

EFFECT OF PATIENT ANXIETY IN PRIOR TO TREATMENT ON PATIENT'S GLANCE TO TREATMENT

SUMMARY

Dental anxiety and fear are the world-wide problem
and a universal barrier to oral health care services. Due to
their anxiety the patients don't want to go dental visit, and
consequently avoid from dental treatment.

The purpose of the present study was to assess
anxiety on prior to dental treatment of patients refer to
dental clinics in which different treatments were applied,
and its effect to their opinions about following treatment.

A questionnaire was consisted of 6 questions was
applied on 1000 patients (250 patients for each department)
who referred to Prosthodonty, Periodontology, Oral Surgery
and Conservative-Endodontics Departments of Gazi
University Faculty of Dentistry. Anxiety level of patients
on prior to treatment (between 20-70 year old) was asked
10 minutes before treatment. It was evaluated whether there
is a relation between that anxiety level and importance of
their natural teeth, and their opinions about following
treatment or not by using ANOVA and Scheffe statistical
analysis.

Survey findings indicated that before the treatment
patients don't have anxiety too much in generally. It was
determined that surgical application causes the most
anxiety, however prosthodontic procedures cause no
anxiety except a few patient.

It was concluded anxiety that acquired from painful
or unsuccessfully treatment experiance in child/adulthood is
created in different levels in different dental treatments.

Key Words: Anxiety, dental treatment, fear

* Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı

GİRİŞ

Ağrı, korku ve anksiyete birbirlerinin takipçisi ve yaratıcısı olarak dişhekimliği uygulamalarında sorun yaratan önemli faktörlerdir. Korku, bireyin karşılaştığı tehdit veya tehlikeli duruma karşı duygusal tepkisidir.¹ Anksiyete ise, genellikle zararın kaynağının çok zayıf olarak tanımlandığı, silik olduğu ve hatta mevcut olmadığı, duygusal deneyim olarak tanımlanır.¹ Korkuda tehlikenin kaynağı doğrudan mevcut iken, anksiyetede böyle bir durum söz konusu değildir.^{2,3} Dental tedavilerle bağlantılı streslere karşı bireylerin tepki ve reaksiyonları fizyolojik, davranışsal, motor veya bilinmeyen değişiklikler içerebilir. Bu tepkiler, bireyleri ortaya çıkan duruma karşı durmaya yada ondan kaçmaya yönlendirir.⁴

Genel tıptakinin aksine dişhekimliği uygulamaları hastanın şuuru yerinde iken gerçekleştirilmektedir. Bu işlem sırasındaki çevresel ve psikodinamik faktörler tehdit edici koşulları artırır ve korkuyu yaratır.¹ Dental şırınga, delici aletler, kazıma ve kesme işlemleri, hekimin yakın teması, işlemlerin uzun sürmesi, yardımcı personel veya hekimin mesleki ve kişisel yaklaşımı koşulları ağırlaştırılan çevresel faktörlerdir.⁵ Hastanın tedavi öncesi gelecek beklentileri, durumun kendi kontrolünün dışında olması ve çaresizliği, olayın kaçınılmazlığı stresi arttıran psikodinamik faktörlerdendir. Ağrı beklentisi, tehdidin varlığına bağlı olmadan somatik cevaplar oluşturabilir. Aşırı anksiyete sahibi hastalar tarafından ağrının algılanması abartılabilir. Benzer şekilde, aşırı ağrı olmamasına rağmen hastanın yarattığı tepkiler aşırı psikolojik ve davranışsal tepkiler olarak ortaya çıkabilir. Bu tepkiler alerjik ve toksik reaksiyonların oldukça nadir olmasına rağmen,

tedavi esnasında fiziksel başlatıcı olarak lokal anestezi enjeksiyonuyla en yüksek düzeye ulaşır. Bu işlemde psikosomatik uyarılarla birlikte endojen epinefrin salınımı oluşmakta ve fizyolojik reaksiyonların bir çoğu ortaya çıkmaktadır.¹ Tedavinin herhangi bir aşamasında, dental şırınga ya da dental aletler gören korkmuş hasta anksiyetenin beklenen semptomlarını gösterir.⁶

Kişilerin normal günlük hayatlarında veya karşılaştıkları farklı durumlarda sahip oldukları anksiyetenin belirlenmesi amacıyla sorgulama testlerinin kullanılması bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. Spielberger'in State-Trait Anxiety envanteri (STAI) anksiyetenin araştırılmasında bir materyal olarak kullanılmaktadır.⁷ STAI durum ve özellik anksiyetesini ayrı ayrı değerlendiren bir bireysel-kayıt materyalidir.⁷ Corah'ın Dental Visit Satisfaction Scale (DVSS) ve Dental Anxiety Scale (DAS) sı ortaya çıkan durumlarda kişilerin cevaplarını ortaya koyan kayıt yöntemlerindedir.²

Bu çalışmada, farklı uygulamaların yapıldığı kliniklere tedavi amacıyla gelen hastaların tedavi öncesi heyecan durumlarının uygulanacak tedavi hakkındaki düşüncelerine nasıl etki ettiği hazırlanan bir anket aracılığıyla sorgulama yöntemiyle araştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma Grubu

Gazi Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Kliniklerine tedavi amacıyla başvuran hastalar bu çalışmanın hedef grubunu teşkil etti. Protetik Diş Tedavisi, Periodontoloji, Ağız ve Çene Cerrahisi, Diş Tedavisi kliniklerinin bekleme salonlarında, her bir bölümden eşit sayıda 250 hasta olmak üzere, toplam 1000 hastaya formlar araştırmacılar

tarafından doldurtuldu. Yaşları 20'nin üzerindeki hastalar araştırmaya dahil edildiler. Cinsiyet ve yaş dağılımı kaydedildi.

Veri Toplama

Verilerin toplanması amacıyla Şekil 1'de gösterilen, 6 sorudan oluşan bir anket uygulandı. Hastalara öncelikle tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyeleri soruldu. İkinci soru hastaların doğal dişlerine verdiği önemin seviyesi ile ilgiliydi. Üçüncü soru hastanın mevcut heyecanına rağmen diş tedavisi hakkındaki düşüncesini belirlemeye yönelikti.

SORULARIMIZA DİKKATLİ VE DOĞRU CEVAP VERDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDİYORUZ

1.	Diş tedaviniz başlamadan 10 dakika önce ne kadar heyecanlıydınız?	Hiz	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
2.	Kendi doğal dişlerinize ne kadar önemlisiniz?	Hiz	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
3.	Üstünü heyecanınıza rağmen diş tedavisini haklı buluyor musunuz?	Önemlisiz	Az	Hoş bulmam	Orta	Fazla	Ağrı
4.	Yapılacak tedavi şekli	Protetik	Cerrahi	Parasentetik	Tedavi		
5.	Cinsiyetiniz	Kadın	Erkek				
6.	Yaş grubunuz	20-30	31-40	41-50	51-60	61-70	

Şekil 1. Anket formu

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler SPSS 11.0 paket programında yapıldı. Gruplara ait sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak Gamma testi ile istatistiksel olarak değerlendirildi. Hastaların yapılacak tedavi şekli ile tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi arasında ilişkinin istatistiksel olarak karşılaştırılması tek yönlü varyans analizi ile yapıldı ve farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulandı.

BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen çalışma grubunun yaş dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir. 461 erkek ve 539 kadın olmak üzere araştırmaya 1000 kişi dahil edildi.

Tablo 1. Çalışma grubunun yaş dağılımı

	20-30 Yaş	31-40 Yaş	41-50 Yaş	51-60 Yaş	61-70 Yaş	Toplam
İnsan dağılımı	317	201	201	147	132	1000

Araştırmaya dahil edilen çalışma grubunun tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumu Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Çalışma grubunun tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumu

Hiz	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	Toplam
322	326	161	95	196	1000

Tablo 3. Çalışma grubunun doğal dişlerine verdiği önem durumu

Hiz	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	Toplam
10	11	31	114	444	1000

Araştırmaya dahil edilen çalışma grubunun mevcut heyecanına rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce durumu Tablo 4 a ve b'de gösterilmektedir.

Tablo 4.a. Çalışma grubunun mevcut heyecanına rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce durumu

Hoş Bulmayanlar					
Önemli	Az	Orta	Fazla	Ağır	Toplam
57	59	153	62	110	435

Tablo 4.b. Çalışma grubunun mevcut heyecanına rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce durumu

Hoş Bulanlar					
Önemli	Az	Orta	Fazla	Ağır	Toplam
5	77	199	167	126	565

Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile kişilerin doğal dişlerine verdiği önem arasındaki ilişkinin karşılaştırılması Tablo 5 te gösterilmektedir. Bulguların Gamma testi ile yapılan istatistiksel değerlendirmesinde sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak yapıldı (gamma: 0.029). Bütün heyecan durumlarında hastaların doğal dişlerine verdikleri önemde artma söz konusu olduğundan gruplar arasında anlamlı bir ilişki kurulamadı (p=0.612).

Tablo 5. Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile kişilerin doğal dişlerine verdiği önem arasındaki ilişkinin karşılaştırılması

Diş tedavisi başlamadan 10 dk. önceki heyecan durumu	Doğal dişlerin önemi					
	Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	Toplam
Hiç	7	8	8	23	276	322
Az	1	7	12	35	180	228
Orta	-	1	2	27	131	161
Fazla	-	-	3	15	77	95
Çok Fazla	2	1	6	14	170	193
Toplam	10	11	31	114	634	1000

Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile diş tedavisi hakkındaki düşüncesi arasında ilişkinin karşılaştırılması Tablo 6'da gösterilmektedir. Bulguların Gamma testi ile yapılan istatistiksel değerlendirmesinde sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak yapıldı (gamma: -0.137). Diş tedavisine başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumu ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında negatif uyumlu anlamlı bir ilişki bulundu (p=0.011). Hiç hoş bulmam diyen grubun heyecan seviyesinin daha yüksek olduğu gözlemlendi.

Tablo 6. Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında ilişkinin karşılaştırılması

Diş tedavisi başlamadan 10 dk. önceki heyecan durumu	Heyecana rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce (Hoş bulmayanlar)					
	Önemli	Az	Orta	Fazla	Ağır	Toplam
Hiç	15	18	48	11	27	119
Az	10	14	34	20	13	91
Orta	9	10	35	12	11	77
Fazla	8	4	10	10	8	49
Çok Fazla	9	13	17	9	51	99
Toplam	51	59	153	62	110	435

Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile diş tedavisi hakkındaki düşüncesi arasında ilişkinin karşılaştırılması Tablo 7 de gösterilmektedir. Bulguların Gamma testi ile yapılan istatistiksel değerlendirmesinde sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak yapıldı (gamma: -0.096). Diş tedavisine başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumu ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında negatif uyumlu anlamlı bir ilişki bulundu (p=0.043). Heyecan azaldıkça tedaviyi hoş bulma düzeyi artmaktadır.

Tablo 7. Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi ile diş tedavisini hoş bulanlar arasında ilişkinin karşılaştırılması

Diş tedavisi başlamadan 10 dk önceki heyecan durumu	Heyecana rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce (Hoş bulanlar)					
	Önemli	Az	Orta	Fazla	Açık	Toplam
HİÇ	1	22	65	84	51	203
Az	2	11	62	30	33	138
Orta	1	15	26	26	16	84
Fazla	-	5	18	17	6	46
Çok Fazla	1	19	28	26	20	94
Toplam	5	72	199	163	126	565

Hastaların doğal dişlerine verdikleri önem ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında ilişkinin karşılaştırılması Tablo 8 de gösterilmektedir. Bulguların Gamma testi ile yapılan istatistiksel değerlendirmesinde sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçülmüş verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak yapıldı (gamma: 0.031). Doğal dişlere verilen önem ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p=0.724$).

Tablo 8. Kişilerin doğal dişlerine verdiği önem ve diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında ilişki

Doğal dişlerinin önemi	Heyecana rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce (Hoş bulmayanlar)					
	Önemli	Az	Orta	Fazla	Açık	Toplam
HİÇ	1	-	-	1	1	3
Az	-	-	1	-	1	2
Orta	-	1	8	3	5	17
Fazla	4	6	23	8	13	54
Çok Fazla	46	52	121	50	90	359
Toplam	51	59	153	62	110	435

Hastaların doğal dişlerine verdikleri önem ile diş tedavisini hoş bulanlar arasında ilişkinin karşılaştırılması Tablo 9 da gösterilmektedir. Bulguların Gamma testi ile yapılan istatistiksel değerlendirmesinde sınıflanmış veriler sıralama ölçme düzeyinde ölçüldü. Verilerin analizi gamma ilişki katsayısı hesaplanarak yapıldı (gamma: 0.276). Doğal dişlere verilen önem ile diş tedavisini hoş bulmayanlar arasında istatistiksel olarak

anlamlı bir ilişki bulundu ($p=0.001$). Hastaların dişlerine verdikleri önem arttıkça tedaviyi hoş bulma düzeyleri de artmaktadır.

Tablo 9. Kişilerin doğal dişlerine verdiği önem ve diş tedavisini hoş bulanlar arasında ilişki

Doğal dişlerinin önemi	Heyecana rağmen diş tedavisi hakkındaki düşünce (Hoş bulanlar)					
	Önemli	Az	Orta	Fazla	Açık	Toplam
HİÇ	-	-	1	3	3	7
Az	-	-	3	6	-	9
Orta	-	4	5	2	3	14
Fazla	1	15	29	10	5	60
Çok Fazla	4	53	161	142	115	475
Toplam	5	72	199	163	126	565

Yapılacak tedavi şekli ile hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi arasında ilişkinin karşılaştırılması Tablo 10 da gösterilmektedir. Bulguların istatistiksel olarak tek yönlü varyans analizi ile yapılan karşılaştırmasında gruplar arasında farklılık bulunduğu saptandı. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulandı. Cerrahi gerektiren işlemlerde heyecan hissettiğini bildiren hasta sayısının "çok fazla" cevabında yoğunlaşması dolayısıyla istatistiksel değerlendirme, cerrahi uygulamalarda hastaların diğer hasta gruplarına göre daha fazla heyecan gösterdiği sonucunu vermiştir ($p<0.05$). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadı.

Tablo 10. Yapılacak tedavi şekli ile hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi arasındaki ilişki

Yapılacak tedavi şekli	Diş tedavisi başlamadan 10 dk önceki heyecan durumu					
	HİÇ	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	Toplam
Protetik	114	55	25	23	33	250
Cerrahi	36	52	54	20	88	250
Periodontal	98	59	35	20	38	250
Tedavi	74	63	47	32	34	250
Toplam	322	229	161	95	193	1000

TARTIŞMA VE SONUÇ

Toplumun heyecan düzeyini yansıtabilmesi açısından anket yapılan kişi sayısının yüksek tutulması gerekmektedir.³ 1000 denek üzerine uygulanan bu anket araştırması toplumun her kesiminden hastaların tedavi görebileceği diş hekimliği fakültesi kliniklerinde yapılarak yeterli hasta sayısı ve dağılımı elde edilmiştir.

Spielberger'in State-Trait Anxiety envanteri (STAI), Corah'ın Dental Visit Satisfaction Scale (DVSS) ve Dental Anxiety Scale (DAS) kişilerin normal günlük hayatlarında veya karşılaştıkları farklı durumlarda sahip oldukları anksiyetenin belirlenmesi amacıyla kullanılan sorgulama testleridir.^{2,7-10} Bir çok araştırma bu test yöntemlerini kullanarak birçok konuda durum ve özellik anksiyetelerini değerlendirmiştir.⁷ Ancak farklılık gösteren durumlarda, bu durumun özelliğini açıklayabilmek standart testlerle her zaman için mümkün olamamaktadır. Konuyu açıklayıcı özellik içeren soruların yer aldığı testlerin kullanıldığı araştırmalarla, anksiyeteye ilişkin özel konulara ışık tutulmaktadır.^{6,7} Bu bilgi dahilinde, tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi, kişilerin doğal dişlerine verdiği önem, diş tedavisi hakkındaki düşüncesi ve diş tedavi yöntemleri arasında bir ilişki olduğu hipotezini açıklayabilmek amacıyla, konuya yönelik özel soruların yer aldığı bir anket bu çalışmada uygulanmıştır.

Çalışma grubunun tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumunda, 322 denek hiç heyecan göstermediğini bildirmiş, buna karşın araştırmaya dahil olan diğer denekler (688 denek) farklı heyecan seviyeleri göstermiştir. Literatürde yer alan araştırmalar, diş hekimliği uygulamaları-

na yönelik anksiyetenin etyolojisinde doktor veya hastane korkusunun belirleyici bir rol oynadığını bildirmektedir.^{11,12} Bunun yanı sıra dolaylı şartlanmanın etyolojik rolünün sorgulandığı araştırmalarda, pek çok araştırmacı, dental korkunun çocukluk döneminde ailede öğrenildiğini özellikle ilk diş hekimi ziyaretlerini bu korkunun etkilediğini göstermiştir. Daha sonraki diş hekimi ziyaretlerinde karşılaşılan durumların bu anksiyete seviyelerinde değişmelere yol açtığı, bir kısım hastalarda dental anksiyete azalırken bir kısım hastada artma gösterdiği ortaya konmuştur.¹²⁻¹⁷ Bu araştırmaların ışığında, çalışmamızda yer alan deneklerin farklı yaş gruplarını içermesi ve anketin üniversite kliniklerinde yapılması dolayısıyla toplumun farklı kesimlerine hitap etmesi, bulgularda ortaya çıkan dağılımları ortaya koyar niteliktedir.

Doğal dişlere verilen önem kişilerin eğitim seviyelerinde yükselmeye bağlı olarak artmakta olduğu bildirilmektedir.^{2,9,15} Günümüzde eğitim kurumları ve medya, sağlık ve korunması üzerine, bilgilendirici rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra diş tedavi maliyetlerinin artması da kişileri mevcut dişlerini korumaya yönlendirmektedir. Dolayısıyla çalışmamızın bulguları bu durumu yansıtmakta ve 834 denek doğal dişlerine çok fazla önem verdiğini söylemektedir.

Diş tedavisi başlamadan 10 dakika önceki heyecan durumu ile doğal dişlere verilen önem arasında ilişkiyi gösteren tablo (Tablo 5) incelendiğinde, az heyecan gösteren ve hiç göstermeyen deneklerin doğal dişlerine çok fazla önem verdiğini gözlenmektedir. Ancak bütün heyecan seviyelerinde hastaların doğal dişlerine verdikleri önemde artış olduğundan heyecan seviyeleri ile doğal dişlere verilen önem arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamaktadır. Literatürde de

bu konu üzerine yapılmış araştırma bulunmamaktadır.

Hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesinde diş tedavisi hakkındaki düşünceleri araştırıldığında, heyecan seviyesinde görülen artışla birlikte tedaviyi hoş bulma düzeyi artmaktadır. Heyecan azaldıkça hoş bulma düzeyi artmaktadır. Hastaların tedaviden beklentileri tedaviyi hoş bulma seviyelerinde rol oynamaktadır. Hastaları kendi sağlığı ile ilgilendiği ve ilgilenildiği düşüncesi, mevcut ağrısının giderilmesi ve normal çiğneme fonksiyonunu tekrar kazanma isteğinin yanı sıra estetiğinin düzelmesi beklentisi hasta heyecanının azalmasına neden olmakta sonuç olarak da diş tedavisi ile ilgili düşüncelerinde daha hoş bulmaya yönelik fikirleri gelişmektedir.⁸

Kişilerin doğal dişlerine verdiği önem ve diş tedavisi hakkındaki düşünceleri araştırıldığında, doğal dişlere verilen önemdeki artışla birlikte tedaviyi hoş bulma düzeyinde de bir artış ortaya çıkmaktadır. Hastaların ağrıyla karşılaşma oranları dişlerine verdikleri önemle birlikte azalmaktadır. Doğal dişlerine önem veren insanlar diş hekimine daha sık muayene olmaktadır.¹⁸ Bunun yanı sıra ilerleyen yaşla birlikte korku düzeyi stabilize olarak diğer sağlık sorunlarının artmasıyla birlikte diş hekimi korkusu önemini kaybetmektedir.¹⁹ Dolayısıyla hastalar diş tedavisini daha hoş bulmaktadırlar.

Cerrahi uygulamaların diğer kliniklerdeki uygulamalara nazaran belirgin bir heyecana neden olmasında, yapılacak işlemin kendi kontrolü dışında olması nedeniyle içinde bulunduğu çaresizlik hissi, ağız boşluğunun hekimin eli ve diğer aletlerle istila ediliyor düşüncesi stres yaratıcı uyarılar olarak rol oynamaktadır.¹ Hastanın kendi kanını görmesi ve uzun süren yara iyileşmesi

döneminde aldığı kan tadı ve yara hissi bu işleme karşı gösterilen tepkiyi arttırmaktadır. Yapılacak tedavi şekli ile hastaların tedaviye başlamadan 10 dakika önceki heyecan seviyesi arasındaki ilişki değerlendirilmesinde, cerrahi işlem uygulanacak olan hasta grubunun diğer hasta gruplarına göre daha fazla heyecan seviyesi göstermesine neden olmaktadır.

Araştırmanın sonucunda, diş tedavisi öncesinde hastaların heyecan duyduğu bu durumun kişilerin yapılacak tedaviye bakış açlarına etkili olduğu ortaya kondu.

KAYNAKLAR

1. Boorin MR. ANXIETY Its manifestation and role in the dental patient. Dent Clin North Am 1995;39 (3):523-37.
2. Ay S, Özdemir D, Öztürk M, Polat S. An assessment of dental anxiety in oral surgery patients. Güllhane Tıp Dergisi 2002;44(4):395-398.
3. Gadbury-Amyot CC, Williams KB. Dental hygiene fear: Gender and age differences. J Contemp Dent Practice 2000;1(2):1-11.
4. Corah NL, O'Shea RM, Ayer WA. Dentists' management of patients' fear and anxiety. J A D A 1985;110:734-6.
5. Abrahamsson KH, Berggren U, Hakeberg M, Carlsson S G. The importance of dental beliefs for the outcome of dental-fear treatment. Eur J Oral Sci 2003;111:99-105
6. Smyth JS. Some problems of dental treatment. Part I. Patient anxiety: Some correlates and sex differences. Aust Dent J 1993;38(5):354-9.
7. Mok E, Wong K. Effects of music on patients anxiety. AORN Journal, Feb 2003: 1-13.

8. Corah NL, O'Shea RM, Bissell GD, Thines TJ, Mendola P. The dentist-patient relationship: Perceived dentist behaviors that reduce patient anxiety and increase satisfaction. J A D A 1988;116:73-6.
9. Öcek ZA, Karababa AO, Türk M, Çiçeklioğlu M, Kandemir Ş. Assessment of aetiology of dental anxiety of patients applying to Ege University, School of Dentistry. E Ü Dışhek Fak Derg 2001;22:121-129.
10. Dailey M, Humphris GM, Lennon MA. Reducing patients' state anxiety in general practice: A randomized controlled trial. J Dent Res 2002;81(5):319-322.
11. Ayer WA, Domato PK, Gale FN, Joy ED, Melamed BG. Overcoming dental fear: strategies for its prevention and management. J A D A 1983;107:18-27.
12. Freeman RE. Dental anxiety: A multifactorial aetiology. Br Dent J 1985;159:406-408.
13. Berggren U, Meynert G. Dental fear and avoidance: causes, symptoms, and consequences. J A D A 1984;109:247-251.
14. Locker D, Liddell A, Dempster L, Shapiro D. Age of onset of dental anxiety. J Dent Res 1999;78(3):790-796.
15. Milgrom P, Weinstein P. Dental fears in general practice : New guidelines for assessment and treatment. Int Dent J 1993 ;43:288-293.
16. Rubin JG, Slovin M. The psychodynamics of dental anxiety and dental phobia. Dent Clin North Am 1988;32:647-655.
17. Scott DS, Hirschmann R, Schroder K. Historical antecedents of dental anxiety. J A D A 1984;108:42-45.
18. Schuller AA, Willumsen T, Dotthe H. Are there differences in oral health behaviour between individuals with high and low dental fear? Commun Dent Oral Epidemiol 2003;31(2):116-21.
19. Künzelmann KH, Dünninger P. Der patient: seine angst und seine einschätzung des zahnarztes als variable im compliance model. Dtsch Zahnarztl Z 1989;44:356-359

Yazışma Adresi:

Doç Dr Engin KOCABALKAN

Gazi Üniversitesi Dışhekimliği Fakültesi

Protetik Dış Tedavisi Anabilim Dalı

Emek, 06510 Ankara

Telefon: 0532 352 2919

E.mail: e.balkan@lycos.com